

Heemkundekring Boxtel

Ons verleden wijst de weg naar de toekomst

Nieuwsbrief november 2005

Uitnodiging voor onze volgende bijeenkomst op dinsdag 8 NOVEMBER 2005. We vertonen voor onze leden en andere belangstellenden een bijzondere film over de Boxtelse onderwijsveranderingen. Aanvang om 20.00 uur in Zaal de Adelaar, Baroniestraat 75 (tegenover de H. Hartkerk) te Boxtel. De film duurt 83 min.

VAN UNIFORM NAAR PLURIFORM

een kleine eeuw onderwijs aan de oever van het Dommeltje in Boxtel

De aanleiding voor het maken van de film is het bericht dat in oktober 2003 het onderwijs definitief verdwijnt van Baroniestraat 22 te Boxtel. Amateur-filmer Ied van Oorschot is tussen 1961 en 1966 leerling op de mms en nieuwsgierig naar hetgeen zich afspeelde vóór en ná haar onderwijsperiode aan de oever van het Dommeltje. Gefascineerd door geschiedenissen van personen en gebouwen plaats ze deze, als sociologe, in een tijdsbeeld en maakt de verhalen over personen en gebouwen tot bewegende, ontroerende, verfilmde herinneringen. Ex-docenten, ex-leerlingen en de zusters Ursulinen vertellen hun verhaal.

De rode draad in het verhaal vormen de uniforme regels voor gedrag van de zusters Ursulinen in het klooster, die zich weerspiegelen in het onderwijs en de internaatsopvoeding. Deze regels veranderen in de loop der tijd tegelijk met de veranderingen in de Kerk en de teruggang van het kloosterleven in Boxtel. De nieuwe regels zijn een afspiegeling van een veranderde pluriforme samenleving. De verandering in de kleding van religieuzen en leerlingen van uniform naar pluriform staat voor de verandering in de school van eenvormigheid naar veelvormigheid. Het Dommelwater weerspiegelt de voortdurende verandering: *Panta Rei*: “alles stroomt en verandert.”

Ied van Oorschot heeft een prachtige documentaire film gemaakt heeft over de veranderingen die het onderwijs van 1911 tot 2003 doormaakten. De film verhaalt over de kweekschool, de mms, de mulo en de havo aan de Boxtelse Baroniestraat. Ied van Oorschot geeft onder begeleiding van mooie beelden en toepasselijke muziek voorbeelden van de vele schoolregels en laat zien hoe een strenge internaatsopvoeding veranderde in een hedendaags

evenwicht tussen vrijheden en plichten. Deze film laat op indrukwekkende wijze zien hoe in de vorige eeuw die veranderingen zich in het Ursulinenklooster afspeelden.

De film beleefde op 11 juni haar première in Boxtel tijdens het jubileumfeest van het Jacob Roelands Lyceum. Alle aanwezigen waren zeer enthousiast over de film. De film brengt veel herinneringen terug aan ieders schooltijd en geeft een prachtig en evenwichtig beeld van het Boxtelse onderwijs in de afgelopen eeuw.

Mededelingen

- **Najaarsprogramma:**
Lezing op 29 november: Nel Ninteman – Kerstmis in de beeldende kunst
- Tot 29 januari 2006 is er een boeiende tentoonstelling over de spoorwegen in het Duitse Wesel, ‘Eisenbahnen am Niederrhein’. Wesel was het eindpunt van de NBDS -het Duits Lijntje van Boxtel tot Wesel- en dit Boxtelse deel van het spoorwegennet komt op de expositie ruim aan bod. Info: www.wesel.de en www.preussenmuseum.de. We willen graag voor onze leden en andere belangstellenden een excursie naar Wesel organiseren. Als u belangstelling heeft kunt u zich opgeven bij Frans Tillie 0411-673843 of secretaris@heemkundeboxtel.nl
- David Ross heeft ons tijdens de vorige lezing gewezen op veel onbekende verdedigingswerken, zoals de ronduten, in Boxtel en omgeving uit de periode van de Belgische Opstand. Wie meer wil weten over de Brabantse verdedigingswerken: www.forten-brabant.nl Kies ‘de Positie van ’s-Hertogenbosch’.
- In het Noordbrabants Museum is de tentoonstelling ‘Broedertwist’, een thema dat mooi aansluit bij de hier boven genoemde Boxtelse verdedigingswerken. 175 jaar geleden kwamen de Belgen in opstand tegen koning Willem I en scheidden zich af van het Noorden.
- De Week van de Geschiedenis is van 29 oktober tot 6 november. Bij het BHIC / Brabants Historisch Informatie Centrum op de Citadel in ’s-Hertogenbosch zijn op zaterdag 29 november, aansluitend op de landelijke archievendag, tal van activiteiten. Het Noordbrabants Museum geeft lezingen over de tentoonstelling ‘Broedertwist’. Kijk op www.archievendag.nl, www.weekvandegeschiedenis.nl en www.bhic.nl.
- Secretaris & ledenadministratie: Hanneke Meulenaars-van der Eerden, Liempdseweg 3, 5283 RB Boxtel, 0411-684586, secretaris@heemkundeboxtel.nl
- Penningmeester: Frans van Susante, Hendrik Verheeslaan 29, 5283 CP Boxtel, 0411-678103, contributie gironummer 3725764, penningmeester@heemkundeboxtel.nl
- Website: www.heemkundeboxtel.nl.
- Het bestuur wil graag een groep formeren met archeologische belangstelling. Nadere inlichtingen bij Dik Bol voorzitter@heemkundeboxtel.nl

Van uniform naar pluriform: verteld en gefilmd door Ied van Oorschot. Inhoud:

In 1910 wordt aan de oever van het Smalwater –het Dommeltje genoemd- een klooster gebouwd voor de zusters Ursulinen. Deze religieuzen geven les aan meisjes op de kweekschool, de mulo en de mms en tenslotte ook aan jongens op de havo. De uniforme regels van het kloosterleven weerspiegelen zich in de opvoeding in onderwijs en internaat. In de loop van de 20^e eeuw wordt de school meer en meer een afspiegeling van de gesecculariseerde, pluriforme samenleving.

Proloog (2 minuten) In de proloog wordt via een animatie verteld over de legende van Ursula, 300 na Christus, en de stichting van de orde der Ursulinen door Angela in 1535. Getoond wordt hoe de zusters Ursulinen zich verspreiden door Europa en in 1907 in Boxtel aankomen.

Brabant Havo oktober 2003. (5 minuten) Impressie van de laatste onderwijsweek aan de oever van het Dommeltje van de Brabant Havo in oktober 2003. De leerlingen blijken weinig te weten over de geschiedenis van het klooster en de vroegere schoolsoorten. Duidelijk wordt dat een verhuizing en sluiting van de school op handen is.

Kweekschool (19 minuten) In 1907 komen de eerste Ursulinen naar Boxtel. In 1910 worden een klooster en kweekschool gebouwd. De kweekschool bestaat van 1911 tot 1936. Te zien is hoe de regels van de orde der Ursulinen zich weerspiegelen in het onderwijs en de internaatsopvoeding. Deze regels betreffen: godsvrucht, gehoorzaamheid, zwijgzaamheid, zedigheid, (geen) omgang met mannen, kuisheid, afzondering, (geen bijzondere) vriendschappen, toezicht, berisping, standsverschil, kleding en het spreken van de franse taal. Er wordt een kapel gebouwd en een kloosterkerkhof aangelegd. Vertellers zijn enkele zusters Ursulinen, die in een pastorie in Aarle Rixtel wonen, en de zoon van de tuinman.

Mulo (18 minuten) Aspirant kweekschoolleerlingen volgen een voorbereidend jaar. Deze vooropleiding groeit uit tot een (m)ulo, die zal blijven bestaan tot 1949. Vertellers over de regels (en de ontduiking daarvan) zijn ex-mulo leerlingen die van 1945 tot 1948 in het pensionaat en op de school zitten. Tussen 1947 en 1949 is er zowel mulo- als mms-onderwijs. De bisschop, twee pastoors en de (provinciaal) overste van de zusters Ursulinen hebben een verhitte briefwisseling over de verdeling van onderwijssoorten tussen de Ursulinen en de zusters JMJ op Duinendaal.

Mms (21 minuten) Van 1947 tot 1972 is er mms-onderwijs. Aan het woord komen vier ex-docenten. Zij vertellen over de regels in de mms en de veranderingen daarbinnen. Een bijzonder plaats neemt directrice Mère Eugenie in, die zich meer dan volledig inzet voor het behoud van de kloosterlijke waarden in het onderwijs. In de vijftiger jaren is er een voorzichtige toenadering tussen mms en hbs: het Jacob Roelandscollege. Het pensionaat wordt opgeheven in 1958. In de jaren 60, in de tijd van het Vaticaanse Concilie, is er sprake van een toenemende eigen verantwoordelijkheid in de Kerk. In de school neemt de mondigheid en de roep om meer vrijheid toe. De katholiciteit op de mms neemt meer en meer af. In 1967 wordt het uniform voor de leerlingen afgeschaft.

Havo (20 minuten) Als gevolg van de mammoetwet verdwijnt de mms als schooltype en komt er havo voor in de plaats. Tussen 1968 en 1972 is er zowel havo-onderwijs als mms-onderwijs. Met de havo komen er jongens op school. Enkele (ex)docenten en medewerkers vertellen over de grote verandering die dat te weeg brengt en over de rol van directrice Eugenie daarbinnen. In de tijd van directeur Frankevijle groeit de Havo enorm en neemt het aantal religieuzen in het onderwijs af. Het klooster en het kloosterkerkhof worden opgeheven. In 1985 neemt Boxtel afscheid van de zusters Ursulinen. Enkele Ursulinen in Aarle Rixtel kijken terug op dit afscheid. Twee vleugels van het klooster en de kapel worden omgebouwd voor startersappartementen, studenten, de Stichting Welzijn en het Kunstencentrum. De westvleugel en de school achter het klooster blijven ingericht voor de Havo, nu onder directie van de heer Rikken. De regels in de Havo verschillen sterk van de vroegere regels in het voorafgaande schooltypen. De schoolgemeenschap is een afspiegeling geworden van de (pluriforme) samenleving. In oktober 2003 verhuist de havo naar scholengemeenschap Jacob Roelandslyceum. De schoolgebouwen aan het Dommeltje staan leeg.

In de aftiteling wordt het afscheidsfeest van de Brabant Havo getoond.